

El tractament periodístic dels judicis per televisió

Agustí Pons Periodista

■ El tratamiento periodístico de los juicios por televisión

El Consejo de lo Audiovisual de Cataluña (CAC) ha elaborado un triple informe y un dictamen, presentado ante el Colegio de Abogados de Barcelona, acerca del tratamiento periodístico de los juicios por televisión. Esta iniciativa del CAC ha permitido que magistrados, abogados y periodistas dispongan, tras una reflexión conjunta, de un primer texto que recoge, por primera vez en España, los problemas legales y éticos suscitados por la aparición de los juicios paralelos en las programaciones televisivas.

■ The treatment of televised trials by journalists.

The Catalonia Audio-visual Council (CAC) has prepared a triple report and an opinion on the treatment of televised trials by journalists, which was presented before the Barcelona College of Lawyers. This initiative of the CAC has allowed magistrates, lawyers and journalists to possess, for the first time in Spain, an initial text that brings together the legal and ethical problems that have arisen from the appearance of parallel trials on television.

■ Le traitement journalistique des jugements à la télévision

Le Conseil de l'Audiovisuel de Catalogne (CAC) a élaboré un triple rapport et un compte-rendu, présentés à l'Ordre des Avocats de Barcelone, sur le traitement journalistique des jugements à la télévision. Cette initiative du CAC a permis aux magistrats, aux avocats et aux journalistes de disposer, après une réflexion commune, d'un premier texte qui recueille pour la première fois en Espagne les problèmes légaux et éthiques suscités par l'apparition des jugements parallèles dans les programmations télévisées.

La celebració del judici contra un dels presumptes autors dels assassinats, comesos l'any 1993, de tres noies de la localitat valenciana d'Alcàsser va provocar, al llarg de la primavera i l'estiu de 1997, l'aparició d'un fenomen mediàtic ja conegut en altres àmbits geogràfics però en el qual encara no havien entrat les televisions que operen a l'Estat espanyol. Ens referim als anomenats judicis paral·lels, és a dir, a l'emissió, en paral·lel a les sessions públiques del judici, de programes televisius que, recollint imatges d'aquestes sessions, celebren la seva pròpia vista, amb aportació de proves i de testimonis –que poden arribar a ser els qui aquell mateix dia han comparegut davant del jutge o els qui hi compareixeran l'endemà del programa– i que poden arribar a establir, explícitament o implícita, unes conclusions on apareguin culpables i innocents que no tenen per què coincidir amb el veredict que, finalment, emeti el jurat o el jutge. Si als Estats Units el judici contra O. J. Simpson havia aconseguit una audiència televisiva sense precedents, a Espanya diversos programes televisius i, d'una manera molt especial, el programa «Esta noche cruzamos el Mississipi», conduït pel periodista Pepe Navarro, es va configurar de seguida com un espai que, seguint els passos d'aquell episodi nord-americà, intentava aconseguir, gràcies al judici contra un dels presumptes assassins de les nenes d'Alcàsser –finalment, condemnat i, per tant, a hores d'ara ja no presumpte–, un impacte mediàtic sense precedents. I va ser així en bona part.

En la seva reunió plenària del 7 de juliol de 1997, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya va acordar encarregar tres informes sobre el tractament televisiu del judici d'Alcàsser que recollissin les diverses perspectives dels sectors professionals més directament implicats: la magistratura, els mitjans de comunicació i l'advocacia. Aquests informes van ser elaborats pel magistrat Miguel Ángel Gimeno, el periodista Vicenç Villatoro i l'advocat Marc Palmés.

Era lògic que el Consell mostrés la seva preocupació per les característiques, i les possibles conseqüències, de determinats tractaments periodístics que s'havien donat en relació amb el judici del crim d'Alcàsser, atès que en aquestes informacions confluen dos dels drets que d'una manera més sensible i més directa configuren una societat democràtica: el dret a la informació, que forma part del dret a la llibertat d'expressió, i el dret de la societat d'autofornir-se d'un sistema judicial independent i autònom, no sotmès a pressions polítiques o mediàtiques que puguin arribar a alterar la seva imparcialitat.

La presentació del triple informe, i del dictamen subsegüent elaborat pel Consell de l'Audiovisual, es va fer en el curs d'una sessió acadèmica celebrada a la seu del Col·legi d'Advocats de Barcelona, que va ser seguida per nombrosos professionals del periodisme i de l'advocacia. Els resums que en dies posteriors en van fer els mitjans de comunicació, i l'edició tant dels informes com del dictamen en una única publicació titulada La celebració dels judicis i el seu tractament televisiu, van multiplicar el ressò de la iniciativa del Consell i van demostrar fins a quin punt la societat espanyola, o si més no els seus sectors més preocupats per la situació i l'evolució de les llibertats democràtiques i dels fonaments de l'Estat de Dret, es trobava sensibilitzada enfront de problemes com els que plantejaven el tractament televisiu dels judicis públics. En les setmanes posteriors a la publicació de l'informe i del dictamen, el president del CAC, Lluís de Carreras, va ser convidat a assistir a diverses reunions d'experts; una d'aquestes va ser el simposium convocat per l'Associació Balear de Juristes sota el títol Periodisme, justícia i societat.

El dictamen del Consell –que el lector interessat trobarà reproduït, juntament amb la resta dels que han estat aprovats des de la creació del CAC– admet que la pressió mediàtica sobre l'Administració de Justícia és «lícita» i que, per tant, cal que aquesta s'hi acostumi i adopti les mesures pertinents –per exemple, el nomenament d'un portaveu que informi a cada moment, «i sense cap mena d'ocultisme», de la situació dels diversos tràmits del procés. Però, a la vegada, el dictamen insta els mitjans de comunicació a adoptar una sèrie de mesures precautòries que, sense posar en perill el principi de la

llibertat d'expressió, respectin algunes premisses indispensables per al bon funcionament de la justícia. Per exemple, que s'abstinguin de programar la intervenció de les persones que constitueixen mitjans de prova i de les quals ha de valer-se el tribunal –i, en aquest punt, el dictamen fa una especial referència als perits i als testimonis–, i que tinguin en compte que aquestes persones que actuen com a mitjans de prova no ho fan voluntàriament, sinó en virtut d'una prescripció legal o d'una ordre judicial, i que, per tant, tenen el dret a salvaguardar la intimitat i la seva pròpia imatge. Després d'altres consideracions sobre la protecció especial que mereixen els infants i els adolescents, i d'advertir dels perills de determinades pràctiques –per exemple, la reconstrucció fictícia dels fets que són objecte de judici– i, també, de la necessitat de confondre la informació amb l'opinió, el dictamen acaba advocant per l'autoregulació de la pròpia professió periodística. En aquest sentit, advoca per la creació d'una ponència conjunta del Col·legi d'Advocats i del Col·legi de Periodistes que hauria d'elaborar un esborrany d'aquestes normes d'autoregulació. Entre aquestes normes d'autoregulació, podria contemplar-se que la instància que es determini de comú acord entre tots els mitjans pugui aparèixer en el mitjà que hagi transgredit les normes, com a garantia del seu compliment. En aquest sentit, el dictamen del Consell s'inscriu en una línia molt propera a la mantinguda, pel que fa a temes deontològics, per aquells dos Col·legis professionals, un dels quals, el de Periodisme, ha aprovat, fa relativament poc temps, un Codi ètic, únic a nivell de l'Estat espanyol, el qual, en termes menys específics, expressa una preocupació semblant.

Les quatre propostes que van signar conjuntament els autors dels tres informes encarregats pel CAC –és a dir, el magistrat Miguel Ángel Gimeno, el periodista Vicenç Villatoro i l'advocat Marc Palmés– s'inscrivien en aquesta mateixa direcció. Concretament, en aquestes quatre propostes es demana que per part de les institucions i dels mitjans de comunicació es faci una labor didàctica i de divulgació assenyalant al ciutadà que, malgrat les errades de l'Administració de Justícia, només a través del procés s'obtenen les garanties d'enjudiciament. També s'assenyala que cal establir una política informativa per als judicis que

conciten una important atenció col·lectiva per tal d'evitar els judicis paral·lels, però també per tal d'evitar la desinformació i l'ocultisme. Es considera que caldria una iniciativa legislativa adreçada a limitar la intervenció davant els mitjans de comunicació, i mentre duri el judici, d'aquelles persones que constitueixen mitjans de prova i de les quals ha de valer-se el Tribunal. I, finalment, s'estableix que, per evitar una política informativa basada en limitacions i prohibicions poc adients a una llibertat d'expressió i informació, cal una fórmula d'autoregulació dels propis periodistes i mitjans audiovisuals, mitjançant el compromís públic d'acceptació d'un codi de mínims que dibuixin unes regles de joc similars a les marcades en el Codi Deontològic dels Periodistes de Catalunya.

També es considera la possibilitat que el CAC, el Col·legi de Periodistes o el Col·legi d'Advocats puguin formular judicis de valor sobre determinades actuacions i fer-los públics a la manera de sanció moral.

En definitiva, la iniciativa del CAC ha permès que magistrats, advocats i periodistes disposessin, després d'una reflexió conjunta, d'un primer text articulat que recull, per primera vegada a Espanya, els problemes legals i ètics suscitats per l'aparició dels judicis paral·lels en les programacions televisives. Un text que no tan sols pot servir de referència a l'hora d'avaluar normes de conducta, sinó que també explora camins legals d'especial transcendència. **A.P.**

Notícies

Inestabilitat normativa i llibertat d'expressió.

La inestabilitat informativa en la televisió i la seva influència en la llibertat d'expressió va ser el tema escollit per Lluís de Carreras, president del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, per obrir el curs acadèmic 1997-1998 a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Lluís de Carreras va repassar el conjunt de lleis que afecten la televisió i va criticar que la regulació d'aquest mitjà depengui del sistema de transmissió i no dels fonaments que defineixen la televisió pública i la televisió privada. L'acte va ser presidit pel rector de la UAB, Carles Solà, i també hi va ser present la degana de la Facultat, Maria Dolores Montero, que va dirigir unes paraules d'acollida a estudiants i professors.

X Premis a la Investigació sobre Comunicació.

Els Premis a la Investigació sobre Comunicació de Masses, que convoca el Centre d'Investigació de la Comunicació, han arribat a la seva desena edició. El termini de presentació dels treballs va finalitzar el passat mes d'octubre i el lliurament dels premis tindrà lloc el proper mes de juny. En aquests moments, doncs, el jurat es troba en fase d'estudi i de deliberació sobre les més de trenta obres presentades. Aquests premis volen estimular la realització d'investigacions en l'àmbit de la recerca, i contribuir a la seva difusió. L'import del premi és d'un milió de pessetes i de 500.000 ptes. els dos accésits que també s'atorguen.

Traducció al gallec dels estudis del CEDIC.

Fer Europa. Els periòdics protagonistes del Post-Maastricht d'Hèctor Borrat; Reptes per a les telecomunicacions a Europa, d'Amparo del Río; La documentació periodística, d'Eulàlia Fuentes i Alicia Conesa, i La publicitat il·lícita i la defensa dels consumidors, de Maria Josep Baró, són els darrers títols del Centre d'Investigació de la Comunicació (CEDIC) incorporats al gallec en la col·lecció Textos Media de Ediciones Lea. La presentació d'aquestes darreres novetats va tenir lloc a Santiago de Compostel·la. Hi van ser presents el president del CAC, Lluís de Carreras; el director general de Mitjans de Comunicació Social de la Xunta de Galicia, i el degà de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat de Santiago de Compostel·la.

Una reflexió sobre el llibre digital. El llibre digital.

Una exploració sobre la informació electrònica i el futur de l'edició és el títol de l'estudi de Lluís Codina, reeditat pel Centre d'Investigació de la Comunicació. L'estudi aporta elements que ajuden a respondre dues preguntes fonamentals: Els llibres electrònics, suposen la fi de la lletra impresa? ¿Són les autopistes de la informació el mitjà que eliminarà tots els altres mitjans? L'autor no pretén trobar la resposta definitiva, però estudia a fons les característiques i els problemes que planteja el llibre digital. Lluís Codina és doctor en Ciències de la Informació, professor de documentació de la Universitat Pompeu Fabra i president de la Societat Catalana de Documentació i Informació.